

Maximilianus Dei gra Rex Polonie Magnus dux Lithuanie
Rusie, Prussie etc. Sammitis et Geres

Significamus tenore presentium quibus expedit universis,
Quia consilium solentis multiplicibus erroribus et abusus, qui cum
in ducibus, tum etiam humanis rebus involuerant, in terris
et Civitatibus nostris Prussie, veniscentur. Hinc ad easdem terras,
omnibus alijs regionibus nostris intermissis, et auspice dno deo, recte
omnia que reformationem indigebant concessimus, etiam ad
futurum demore bonum regimen, Constitutiones et ordinum
novam opportunitatem, in ipsis terris relinquere, oportere esse
duximus. Proinde de Consilio et consensu dno Consiliariorum
et minorum Communitate tam militaris quam etiam Civilis Or-
dinis, infrascriptas constitutiones edidimus et promulgavimus
Super premissis

Maiores Civitates quarum a ratione Privilegij interest, rogat
se interfuisse. Proinde si iuxta moderationem sequentem articuli
statim acceptantur premissis nullam mutationem unquam

in primis quibus Palatinus habeat apud se exemplum seu copiam
Privilegij terrarum Prussie, et illud unquam potest ostendere, et
terram eo regi faciat, Quod nos manibus tenere et servandam
ipsius tenorem, dignitates, officia, et Capitaneatus solis Indreg-
no conferre dignabimur

Hic Articulus ab universis ordinibus obuijs alijs exceptis
Sed in talibus addendum videtur et sensus sit delundior Solis terr-
rarum Prussie Indregno ~~quodammodo differt~~ ~~in~~ ~~constitutio~~
regno Torone Anno 1521 edita ~~quodammodo~~

10
+

Item cum Jns Culmen, quo potissimum Prussia ~~est~~, scriptis
terris saltem antientis missis reperitur esse sanctorum, multaque
propterea oratione intermoda Veniles et Egregios duces nobis
dilectos, Thidmannum Cesi Cypredem et Canonium Warmien,
Mathiam Sijwintzky Canonium Gnesen, Arthum fratrem
Canonium Warmien, Franciscum Soldan, et Philippum
Holkner legum Licentiatum designarunt et hoc anno ad
Kalendas Octobris Marienburgi conveniant, et quivis modi

nantur, et si appellans coram iudice appellato surrebuerit, in suum publicum iudicij, in quo erant reposita redant, alioquin parti restituatur.

#

Quodammodo hic articulus per Regiam Almam prope Cracoviam descriptus sit, ut in his rebus de decem floz. tractetur, Pro bona ratione pars dñi Comitis etiam suo iure reddere non renuset, Similia contracti in floz. floz. ut hic articulus in suo robore per se laudret, modo ita placuit Regi M^o

Quibus hoc ut a regis iure non detrahatur, sed ut a floz. penderentur, Amari ante partem et quodam contractu sunt d. Comiti et amodo sit floz. penderentur d. d. regis, iussum est concessum.

Non Palatinus iudicent causas ad ius terrestris spectantes, nisi de consensu partium, et provocantes ad iudicium terrestris remittat, exceptis causis leuioribus, que videbunt valorem legem maritima non excedant, Hec quidem sunt precepta iudicij de consensu et plano ab eis temperari possunt. In causis autem sanguinis et facto recenti deprehensis, modulationem iustitiam ministrant, ut partes contendentes ad componendum amice inter se contra iuriam cogant, ut vllas penas exigant, nisi per iudicium decretas. Quam penam terra pars iudicio terrestris, reu. sequis hinc partes Palatinus loci redant.

In hoc nihil est mutatum.

vj

Palatinus et Capitaneus civitatis, tam in iudicio terrestris, q. Com. iuramentum publicum respondere sunt obligati, exceptis articulis super bonis nostris regalibus, immunitatibus. Capitaneus autem iuxta continentiam privilegij terrarum Prussie sunt indigere possessionati, rone quarum possessionum suarum iudicio terrestris sunt subiecti.

Hic similiter nihil mutandum videtur. Vbi qd. dicitur in fine rone quarum possessionum si respectu fuerint iudicio in

vij

statuimus preterea, et omnibus Episcopatuum vobis, Nob. terrarum Nobilis possessionati, legationes necessarias collando, ut ats ad hoc officium idoneus delegatur. Qui in

Juratus fuerit, exclusis tam ecclesiasticorum prelatorum, quam Civitatis
tationis et aliorum Notarijs, solus secretis consilijs, et Consilio
tium publicorum Judicis, intersit, lras et omnia Judicialia
diligenter conscribat, ac Jura partium in Judicio producta
fideliter custodiat

Ita per Regiam litteram super decessibus et oblationibus, proxime
hinc venientibus ea quae sic contenta esse et antequam obfer
mantur

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50

Vrij

Ita autem temperare lris impotentibus, Commissarios sicut in
dices delegatos non deputabimus in causis ad Judicium terrenum
sive spiritibus et minimis in eo iam pendentes nisi per
appellationem ordinariam, de qua superius dictum est a sen
tentia definitiva sicut interlocutoria iam lata, ad tri
bunal rem deusitate fuerint. Exceptis causis limitu
honorum nostrorum regali, nec Judices delegatos sicut Com
missarios, a quibus semel appellatum est in eadem causa de
nuo deputabimus, aut causam ad ipsos remitterimus,
Non tam verisimile aut honestum videtur, quod Judex
proximam sententiam suam retractet, aut aliter postea Judicium
est, quae antea iudicaverat

firmiter observandus, hic articulus et regenda de
iure a discretione digni

ix

conventus autem publici seu generales iuxta proxima or
dinationem nostram in Prussia quotannis bis celebrantur,
Vires vobis tempore ^{Magdeburgi} Duxburgi ad diem festi Stanislay,
Tempore autem Autumn in Grudenz ad diem festi Michaelis,
Conventus autem peculiariter per nos instituentibus,
locum et diem ex nostro arbitrio sortientur

Locus ita putandus videtur Conventus aut publici in Vires
vobis tempore ^{Magdeburgi} Duxburgi et ad diem festi Michaelis, Nisi
ex legitime causis aliter nobis dictum fuerit, Conventus
aut in sortientur. Verutamen magna necessitate urgente
nec mora admittenda, liceat etiam tunc Consiliarijs
hic articulo sicut observatum est Crassius R. a nate sibi referenti
insubstantiam Conventum sortientur et locum sortientur

~~terram in partem Præfæ publicas Comendat instituisse~~

E Ad predictos Comendat omnes res tam ex Civitatibus q̄ Judicijs
hereditarijs per appellationem devolvantur, et etiam sine speciali Co.
missionis nra iudicentur. Deinde vero et non antea ad
supremum tribunal nrm remittantur parte provocantis, Cui
ad proseguendam appellationem, a Judicibus legitime terminis
prosequatur. Quam appellationem, si infra terminis
non prosecuerit, prior sententia iuxta Jura Communes disposita
in rem transeat judiciali, et executioni demandetur.

Placet.

XI Antea Comendat vero publicam per nos et Successores nostros
singulariter instituerimus, in singulis palatinatibus, Culmensi
vires Marchionibus et Comitatibus, fuit Nobilitate Coni.
narris generalis particularis, q̄ secundum morem antiquum
Palatini ex singulis Districtibus Palatinatus sui ad aliquod locum
conveniens, lris suis conveniret, et iurisdicij ad hunc
conventum mittendi eligantur. Qui aut vocati non veni-
verint, peram duarum martarum pendat, Cuius modus
tas Palatino eius loci, aliter vero erroris publico conveniat.
~~Exceptis regijs Consiliarijs tam Civibus q̄ Nobilibus, et ijs
qui duxerint que oppugnerata bona tenuerint~~

~~hic d. Consiliarij exipicandos referunt tam q̄ equites and. q̄
ias qui sunt de Consilio regio trax. præs. sine sine. q̄
sine Comit.~~

XII At cum frustra tentaverit serantur nisi legitime a iurisdictione nra
mandentur, volumus et irrefragabili consuetudine sancimus, et
dicimus, quicquid iurisdictionis et eminentie fuerit,
rei iudiciale sine omni contradictione nrm effectu parcat et
obsequatur. alioquin locorum Palatini, nullo alio a nobis man-
dato expertate legitima executione faciant, adiuncto sibi,
ubi cause condicio id postulaverit, Capitano et nobilibus

illius discretis, aut etiam si necessitas exegerit omnibus et fructibus
quibus vasallis nobis, seu Nobilibus illius Palatinatus, quos
ad assistendum illi sub iuramentum debito, et amissionem
feudorum, obligatos esse, determinamus. Si vero maior
potentia sit episcopi, negotium ad nos referri volumus, et
opportunitate rebus providerimus. Palatinos
similiter ad huiusmodi exequiendum facientes, iustitiam
tam oppressis ministrandam, iuramentum nobis presta-
ritum adigat. quos etiam si remissiores fuerint, quum
penam Florentinam huiusmodi pena pluri voluimus.
Cuius iustitiam medietas parti, cui iustitia decessit
data est, altera vero medietas Erario publico Erarium
Præfisse redat. Vbi autem quis exequi violenter
resistere conatus fuerit, perinde Baroni sine Proscriptio-
ne, ac honorum confiscatione irreversibiliter puniatur.
Ex quibus Baroni parti lese primis fuit satis, quod
religium fuerit, predicto iure applicetur.

Placet quæ maxime

xij

Statuimus preterea ut nulli Capitaneus, Nobilis, Civis
aut quicquam alius cuiuscunque conditionis existat, personis
Castris, Domibus, aut possessionibus alterius. Aliam violentiam
inferre, intrusionem facere, in publicis locis infidias po-
nere presumat, super hijs conatus iuxta antiquam plebis
ritum, terræ Culmen capituli pena puniatur. Et si
aliquis nobilis, decessu publici Consensu, iudicio Palati-
narum, aut terrestri captus, quod sub rebus penam
inspectam, aut carcerem iustitiam non tradat, sed
in manus Palatinorum. Si quis autem in Civitate
ubi nulla ars est, rapiat, et auctoritate conatus, Pa-
latini aut iudicij in carcerem Civilem conijcit, in pte
corundem, et non ad predictos Consensu, omnes rebus
Civitatis que iudicij terrestri per appellationem
decolant, et etiam sine speciali remissione nostra nulli
dicantur. Denique vero et non antea ad supremum

C

das, Causas et rerum huiusmodi inferre, et pro quantitate ex-
cessus mandata preuaricari, in decem marcis, duo finibus
applicandis toties quovis punire. Exceptis fossis pro
Luporum captura, quas, sine tamen iniuncto preiudicio
quolibet cum consensu duorum suorum habere potest.
Simili modo nec Palatini, Capitanei, aut Nobiles,
alter in alterius fundo, absque voluntate domini fundi,
venari, nec in filius feras domare aut irritare debet,
quod Klopfen vocant, sub amissione totius inquilinatus
et Curium. Bombardis autem nemo omnino, nec in
proprijs nec alienis filijs sub pena Centi florenorum
Angarum remissibiliter solvendum a modo statuto, cuius
multa medietas nobis, altera gratis publico terrarum
preiis proveniat.

Placet

+
CXXIX. Valium item et in Consilio generali proximo per viros
iudices Consiliarios harum terrarum cum rerum vendibi-
lium estimatio, et vestri preij constitutio fiat, utq; diligen-
tior respectus ad mensuras et omnia pondera habeatur,
ut dolus ut deceptio malicia vitari possint.

Quamvis que in hoc articulo prescriptum est infanti prope-
regory fuit, Summam tamen adhibebunt operam D. Con-
siliarij, et non deservierat et in singulis Civitatibus prore-
opitium, et rerum vendibilium constituant, et constituta
suscipiantur. Et ~~quod articulo nihil sapit. Sed huiusmodi~~
~~mandat. huiusmodi.~~

CXX. Et item ut Palatini et Capitanei diligenter fures terrarum
observent, ne predones et grassatores incedendo et
percedendo impune grassentur.

Solum admitti, Quod quia iniquum est, sub gravi indi-
gnatione tua prohibemus, ne de retro cuius admittat,
nisi ultra fines transgresso

Placet

xxiiiij

Nobiles preterea Districus Stythorow infra rusticorum,
et ligna ad artem ducunt sicut alia servitia rusti-
cilia faciunt, regi nolimus, sed antiqua consuetu-
dinem servandam esse determinamus.

Similiter Placet

xxv

+

Ad precludendas autem vias hinc inde obloquendi
vires, et controuersiarum occasiones, que solent oriri
a Comitibus et oppidiis, contra Nobiles et Thiberos
natores, tam secularium quam spirituales qui sequuntur,
et alios per terras vendunt recessus, ita ordinata
est, quod Nobiles pro utilitate rerum propria sequere
libere possint ipsam recessus, et si quid ex illa res
superabundauerit, id vendant ad suas tabernas, vna
negotiationem recessus non exerceant, quod statim contra
foret indignum. Tabernatores vero qui ultra miliare
distant ab oppidiis vel Comitibus, et qui habent in
suo privilegio facultatem sequendi recessus, sequere
illam possunt, quantum ad propinquum in seruis
tabernis sufficit, Regium tamen per mercatores, vel
medios terras vendendi ipsam recessus pte hanc
habent sub pena decem marcarum, totius quoribus
hinc Constitutioni contraxerint solvendam.

Et sic articulo tanquam prescripto cum parvis Comitibus
tractabatur, ad illorum ditione fortiter pte hanc
et pte hanc pte hanc

cum etiam Mercatoribus et prostratis peregrinis, suis exor-
 tin hinc, in Nobilitatis ac Civitatum iuribus, pelles,
 frumentum, humulium, Lini, et alia mercium genera
 in villis ac pagis, sicut vel publice vendunt, et in hoc
 ratione illius exerceant, Auctoritate nostra
 Regia firmiter prohibemus, ne illi de cetero fiat,
 Statuentes et semper subditi ducum mercibus et
 res suas vendibiles in proximis Civitatibus ducum,
 et in foro publico vendentes exhibeant, Legittima
 tamen ducum iurum cum pellibus ferarum ac be-
 stiarum silvaticarum rone habita, Alioquin Emptoribus
 equis et Curris, Venditoribus aut res venditas
 a proferendis iuris adimere et confiscari volumus.

1: ADDED. In proximis Civitatibus iuxta veterem consuetudinem
 ducum

XXVII

Mandamus insuper, et ita omnino fieri volumus
 ut Palatini Debitores Decimarum aratrum, et quorum-
 vis ecclesiasticorum presentium censuras contumaciter
 sustinentes, ad huiusmodi debitorum solutionem remedijs
 opportunis compellant, ne Ecclesiasticis presentibus
 sibi debitis fraudentur.

Nichil his contrarium est

XXVIII

Disposuimus ad tollendum errorem et incommunitatem,
 et varietatem, valentiam, et adulterationem monete pro-
 cedentes, Universis consilio decretum et constitutum
 est, ut abolita in prussia moneta veteris triplicis
 nominis sub viris et terrarum Prussia insignijs redactis,
 Viris Grossi, solidi et oboli sunt Denarii, ita ut viri
 grossi grossi unum marcum, quadraginta aut grossi
 sunt due Marcæ florenum ungaricam consistant.
 Tres vero solidi grossum est sex oboli solidum.

Sicut ea moneta in gravo, valore et estimatione,
quae similiter nova videnda est, equaliter propor-
tionata, et grossus præthering poloniam equat,
et solidus terrarum duos, obulos vero obolum va-
leat, Curatq; huius moneta prætheringa Regio
edicto per totam regionem, Masoviam, Lithuaniam,
Hoc tamen Illustris Prussiae Dux, usq; ad festum
scti Martini proximum in deliberationem accepit
et sic articulo mandatum sui sortitus est effectum, sed
non superfluum est et obijciendum

Quae omnia et singula et promissa sunt in omnibus huius
punctis, conditionibus et articulis, rata et firma esse
volentes, de certa nostra scientia et de liberatione,
Consensuq; tam Consiliariorum nostrorum status
utriusq; q; etiam minorum cum terrarum nostrarum
Prussiae, statuumq; et decernimus robore debite firmi-
tatis habere debere, Harum testimonio tra-
ctum, quibus Sigillum nostrum est impressum. Actum et
Datum Civitatis nostrae Gedanensis feria tertia proxima
post festum Quinquagesimae scti Petri, Anno
domini Millesimo Quingentesimo Vigesimo sexto, Regni
vero nostri anno vigesimo

Petrus Episcopus et
Vicecomes

Reverendissimo in Christo
patris, domini Petri Thomae
et Episcopi Curiam et
R. P. Vicecomes